

## Några oanständiga dikter från Grekland och Rom

Ibland talas det om hur lika oss forntidens människor var. Populära framställningar uppvisar en särskild entusiasm när det kan påvisas att de gamle var ”precis som vi” i ett eller annat, gärna vardagligt hänseende.

Intressantare, men inte alltid lika uppbyggligt, kan vara att betrakta hur *olika* oss de gamle var, särskilt i sina värderingar. De gamla grekerna var till exempel gärna oanständiga, men inte alltid på det sätt som vår samtid hälsar med glädje och samförstånd (dvs. där udden kan riktas mot kristet eller ”viktorianskt” förordande av kyskhet eller dekorum). De gamla grekerna var ibland oanständiga på ett sätt som vår samtid ser på med fasa och bemöter med fördömande och beivran.

Det gäller den sexuella preferens som flera grekiska diktare uttrycker för vad de kallar *paides*, ”barn”. Det är kanske mindre känt att denna preferens inte bara gällde pojkar, utan även flickor. Om det i det senare fallet handlar om objekt i den tidiga puberteten snarare än helt könsomogna, och någon eventuellt kunde ha overseende med att en ikon som Sapfo svärmar för och är lite intim med tonårsflickor, överskuggar den moderne läsarens beklämning ofta dikternas behag i de fall det handlar om vuxna män som friskt tar för sig av den ungdomliga fågringen.

Tendensen är inte så påtaglig hos romarna, vars kärleksdikter företrädesvis handlar om vuxna kvinnor. När rådjursmotivet någon gång förekommer på latin, som här i en dikt av Horatius, rör det sig typiskt nog om en imitation av grekiska förebilder, men modifierad med ett för den grekiska kärlekslyriken främmande etiskt tonfall.

Översättaren delar obehaget inför glorifierandet av könsumgänge med minderåriga, men är samtidigt motståndare till att i intellektuella sammanhang dölja eller förvränga oönskade aspekter av verkligheten, vilket delvis sker i ett par av Emil Zilliacus översättningar av Anakreons dikter på temat (*Grekisk lyrik*, 2:a utg., s. 202, 207). Dikterna i fråga är inte heller i litterärt hänseende dåliga, vad än man må anse om de översättningar som presenteras här. De flesta framstår kanske som harmlösa; dock inte den första av Archilochos.

Några dikter är delvis osammanhängande, fragmentariska, vilket beror på att de bevaras på trasiga rester av antika papyrus. I dessa fall bygger enstaka ord i översättningarna på rekonstruerad, mer eller mindre osäker grekisk text (t.ex. ”mig” i första strofen av Archilochos dikt och ”darrade” i sextonde). I Pindaros fall har ett okänt antal rader eller kanske strofer fallit bort där dikten bevaras i citat hos en annan antik författare.

Liksom hos Zilliacus imiteras här på nyklassicistiskt manér källtexternas versmått (hos Pindaros och i någon av Anakreons dikter på ett friare sätt), ett tillvägagångssätt som har ifrågasatts, särskilt under senare delen av 1900-talet, men som översättaren menar har fog för sig; argumenten för detta sparas dock till ett annat tillfälle. Numreringen av de grekiska fragmenten följer E.–M. Voigt, *Sappho et Alcaeus*; D. L. Page, *Poetae melici Graeci* (Anakreon); M. L. West, *Iambi et elegi Graeci*, vol. 1, 2:a utg. (Archilochos); och H. Maehler, *Pindarus*, Pars 2, *Fragmenta. Indices*. (Horatius oden har en allmänt vedertagen numrering.)

Archilochos från Paros (ca 680–640 f.Kr.)

Fragment 196a

utan att röra vid mig.

Men lika

Men är du angelägen och så styvt bestämd,

sitter därhemma ju en

som verkligen har lust,

en jungfru vän och skön. Hon förefaller mig

äga en kropp utan men.

Du henne

Så sade hon, men henne svarade jag då:

Lyssna, Amfimedos barn,

du dotter av ett gott och klokt

fruntimmer som den breda jord nu äger.

Många behagfulla ting

gudinnan bjuder unga män

förutom gudaakten. Ett av dem är nog.

Resten i lugn och i ro

när svart en gång blir

skall du och jag med guden råda om. Jag skall

skona dig så som du ber.

Mig stor

Men nedan murens port och krön

neka mig inte, min vän.

Mot gräset ska jag hålla kurs

i hagen. Neobule, vet du, henne får

allt någon annan man ta.

Ack, hon är övermogen nu

och har ej längre jungfrudomens blomma kvar

eller behaget från förr.

Ty ej en tillfredsställd

Den kåta kvinnan fyllde ut sin ungdoms mått.  
Far hon åt helvete nu.  
Ty kräva måtte ej

att jag en sådan hustru äkta skall, och bli  
för mina grannar ett skämt.  
Jag vill långt hellre äga dig,

ty du är inte trolös eller spelar dubbelspel.  
Hon är så hal som en ål;  
hon tar sig många

Jag fruktar att för tidigt födda, blinda barn  
i hennes ivriga kropp  
jag liksom hyndan avla skall.

Så sade jag och jungfrun tog och lade ner  
där på den blomstrande äng  
och svepte runt om hennes kropp

en kappa mjuk; min arm runt hennes nacke höll.  
Skräckslagen darrade hon  
liksom ett rådjur

Med händerna jag vänligt tog på hennes bröst.  
Där hade just vuxit fram  
den första ungdoms mjuka hull.

Jag höll och ägde hela hennes vackra kropp;  
sände min snövita kraft  
i gula

Enligt traditionen skall Neobule, dotter till Lykambes och (om den tilltalade flickan skall föreställa hennes syster) Amfimedon, ha varit trolovad med Archilochos, men hennes far bröt förlovningsen. Dikterna som Archilochos spred som hämnd skall ha bringat sådan skam över familjen att Lykambes, Neobule och en eller flera av hennes systrar till sist gick och hängde sig.

Sapfo från Lesbos (verksam runt 600 f.Kr.)

Fragment 94

Men jag önskar att jag var död.

När hon gråtande gjorde sig klar att gå

för att lämna mig, sade hon

Men så fruktansvärt livet är,

Sapfo, dig mot min vilja jag överger.

Men jag svarade henne, att

Med välsignelse skall du gå:

minns mig: minns hur det var när vi träffades.

Om du glömt vill jag friska upp

minnet på dig

hur behagligt vi hade det:

för violer oss krönte då

liksom rosor

bredvid mig du satte på

och av blommor väldoftande

kransar runt om din mjuka hals

flätade                      välgjorda.

och                      med doftande

dyrbar olja                      du

smorde dig, med den kungliga oljans prakt.

Och på bolstrade bäddar vid

mjuka

du uttömde din längtan

Ej fanns                      eller en

helgedom

dit vi inte tillsammans begav oss då,

ingen lund

ljud

Anakreon från Teos (ca. 570–480 f.Kr.)

Fragment 1:1A

ej heller  
men ditt hjärta är så lättskrämt  
kära barn som har så skönt ansikte.

Mor din hon tror att hon i trygghet  
och i säkerhet därhemma  
sköter om dig

ängen som klätts av hyacint, där  
Afrodite ifrån oket  
låter hästar springa

du i mittan rusar  
så att många  
utav borgarna i hjärtat skakas.

Fragment 15

Gosse, du med en jungfrus blick,  
dig jag följer, du hör det ej,  
du vet inte att du min själ  
leder med dina tyglar.

Fragment 28

Jag åt frukost, en kaka lätt  
bröt jag en liten bit av.  
Därtill drack jag en lägel vin;  
nu jag frejdigt den ljuva  
lyran knäpper tillsammans med  
flickebarnet det trinda.

Fragment 63

Så försiktigt, som en hjortkalv, som sin moder  
ännu diar, men som av behornad moder  
lämnats övergiven och förskräckt i skogen

Fragment 72

Föl från Thrakien, du ser så  
förbehållsamt på mig, och du  
flyr så envist från mig: tror du  
att jag inte kan min sak?

Du ska veta att jag händigt  
kunde sätta betsel på dig,  
hålla tömmarna och föra  
dig i banans kurva runt.

Men nu betar du på ängen,  
leker nätt och stilla, kesar,  
för du saknar en erfaren  
hästkarl att bestiga dig.

Pindaros från Thebe (522–443 f.Kr.)

Fragment 122

Till Xenofon av Korinth

Ni unga, gästvänliga flickor  
som tjänar Peitho i rika Korinth  
brännande grönskande rökelsestjälkarnas gyllene tårar  
och svävande ofta i tanken  
till älskogens moder,  
    den himmelska Afrodite,

ni barn har förutan förskyllan  
fått lov att lagda på läger av lust  
plockas på frukterna där av er ålder, den mjuka och lena  
ty nödvändigheten försonar.

Vad skall väl Isthmos herrar, jag undrar, mig säga om dessa  
de verser jag diktat som öppnar  
den ljuvliga sången  
    omtalande gatans kvinnor?

Men guld skall med ren provsten prövas.

Drottning av Cypern, din lund låter Xenofon lyckligt beträdas  
av hjorden med hundrade lemmar  
av flickor på bete  
    för bönernas framgång tacksam.

Xenofon av Korinth låter 25 eller 50 prostituerade uppsöka Afrodites heliga lund som en tacksamhetsgård för besvarade böner. Peitho är en av Afrodites gudomliga tjänarinnor; namnet betyder ”(erotisk) övertalning”.

Horatius från Venusia (65–8 f.Kr.)

*Ode 1.23*

Som ett rådjur du flyr,  
Chloe, iväg från mig,  
ett som söker sin mor,  
ängslig i fjärran höjd,  
inte utan en fåfäng  
skräck för skogen och vindarna.

Ty när våren med grönt  
skälvande lövverk stör  
eller ödlan en gren  
rubbar med snabba skritt  
blir det skrämt och dess hjärta  
darrar, lemmarna även så.

Men jag vill inte dig,  
så som en tiger vild,  
så som lejonet, ta,  
riva och bryta upp.  
Du kan lämna din mor nu.  
Dags att finna en man till slut.